

‘L’Art de toucher le Clavecin’ van François Couperin door Marieke Spaans

Met Henk van Zonneveld was ik onlangs in gesprek over François Couperin’s ‘L’Art de toucher le Clavecin’, naar aanleiding van de komende Haarlemse Clavecimbedagen. Ik vertelde hem hoe ik op de Hochschule in Trossingen onlangs dit werk met mijn studenten had behandeld. Henk vroeg mij of ik daarover zou willen vertellen in “Het Clavecimbel”. Die uitnodiging heb ik graag aangenomen.

U hebt vast wel eens een authentieke 17^e of 18^e eeuwse bron ingekeken: vaak een prachtige oude druk, zware letters, meestal voorzien van een taalgebruik dat niets met de ‘Jip en Janneke-taal’ van tegenwoordig te maken heeft, opdrachten aan de koning, en muziekvoorbeelden in sleutels die we nauwelijks meer kunnen lezen. Geïnteresseerd als we zijn zetten we onze tanden erin, dit is spannende lectuur!, maar enig doorzettingsvermogen is nodig om ook de laatste bladzijde te bereiken.

Zo niet bij dit grandioze werk van F. Couperin! Het is niet alleen kort en bondig geschreven, het zit vol ironie, humor, prachtige anekdotes, geweldige muziek-politiek-verantwoorde opmerkingen en het getuigt van grote liefde voor het clavecimbel, zijn rijke klankkleur en zijn (on-)mogelijkheden. Bovendien krijgen we een paar van de mooiste parels uit de clavecimbelliteratuur erbij cadeau!

Eigenlijk verbaas ik me erover dat, ondanks deze enthousiaste aanbeveling, studenten er vaak toch moeite mee hebben om dit (zeker voor clavecinisten) belangrijke boek te lezen. En dat, ondanks een bestaande vertaling in het Duits en in het Engels. Wij besloten in Trossingen een ‘Couperin-club’ te starten, we kwamen drie avonden bij elkaar, docenten en studenten (clavecinisten en niet-clavecinisten), om het werk met elkaar te lezen en te doorgronden. Wat bleek: er zitten nogal wat fouten in de Duitse vertaling. We vonden de Engelse eigenlijk beter en dichter bij de oorspronkelijke tekst blijven. Mijn collega Dieter Weitz las de Duitse tekst voor, ik gaf daarop commentaar vanuit de originele Franse tekst, en zo belandden we automatisch met de studenten in een discussie over wat er beschreven werd. De studenten hadden bovendien de Preludes voorbereid en ook enkele stukken uit zijn Livres, die hij ten dele bespreekt, en zo konden we theorie en praktijk met elkaar verbinden.

Als je de tekst van Couperin goed leest, blijkt hoe precies hij te werk is gegaan, niet alleen in zijn clavecimbelwerken (die wellicht de rijkste van hun tijd zijn qua aanwijzingen over hoe ze moeten klinken) maar ook in zijn lessen. Hij moet een geweldige (en waarschijnlijk ook strenge) leraar zijn geweest. Als je werkelijk de moeite doet al zijn kleine boogjes en kommaatjes, versieringen, fraseringen, dubbel genoteerde noten, soms voor ons rare vingerzettingen (omdat we inmiddels nog modernere vingerzettingen hebben), goed uit te voeren, krijg je een prachtig rijk en dynamisch klankspectrum. Hij stelt, dat die werken die echt expliciet voor clavecimbel geschreven zijn, en die gebruik maken van de speciale eigenschappen van dit instrument, het clavecimbel op zijn mooist laten klinken. Mooier nog dan die werken, die je ook op een ander toetsinstrument zou kunnen uitvoeren. Misschien is in die zin met name de Franse clavecimbelliteratuur de enige ware clavecimbelliteratuur geweest.

Nu zou ik alles kunnen vertellen wat wij op die avonden besproken en ontdekt hebben, maar ik bedacht me dat het wellicht leuker is wanneer u, geachte lezer, zelf uw ontdekkingen doet in dit prachtige boekwerk. Daarom heb ik gepoogd de drempel tot dit werk te verlagen door een vertaling in het Nederlands te schrijven. Ik heb geprobeerd het boek zo letterlijk mogelijk ‘om te zetten’ van de ene taal in de andere, omdat mij geleerd is dat je op die manier zo dicht mogelijk bij het origineel blijft en ook ruimte tot interpretatie openlaat. Soms heb ik opmerkingen, aanvullingen, of verduidelijkingen toegevoegd, maar dan wel tussen haakjes en schuin gedrukt, zodat dat herkenbaar als ‘niet van F. Couperin’ is. De vertaling van zijn aanbevelingen bij werken uit zijn eerste twee ‘Livres de Clavecin’ houdt u van mij tegoed. Ik raad u aan uw eigen exemplaar van ‘L’Art de toucher le Clavecin’ bij de hand te houden, zodat u ook de daarin gegeven muziekvoorbeelden en oefeningen (die in mijn vertaling niet zijn ingevoegd) kunt bestuderen. Ik wens u veel plezier bij het lezen van dit tijdloze werk en ben benieuwd naar uw reactie!

Marieke Spaans